

فارسی ۱

پاسداری از حقیقت * قلمرو زبانی

فصل چهارم: ادبیات پایداری

متوسط - قلم چی - ۱۳۹۸

۱ کدام بیت نادرستی املایی دارد؟

- ۱ من بدین خواری و این غربت از آن راه دراز به تمنای تو افتاده‌ام، ای شمع طراز
- ۲ گرچه در شهر تو را هم نفسان بسیارند نفسی نیز به احوال غریبان پرداز
- ۳ در نماز همه گر زان که حضوری شرط است بی حضور تو نشاید که گذارند نماز
- ۴ من خود از دام تو دل را برهانم روزی گر تو در دام من افتی نرهانند باز

۲ هیچ واژه‌ای با ساختمان غیرساده در عبارت زیر نیست که نقش دستوری ..... داشته باشد. سخت - قلم چی - ۱۳۹۸

«قصه‌ی حال یوسف را نیک نه از حسن صورت او گفت، بلکه از حسن سیرت او گفت؛ زیرا که نیکوخوا، بهتر هزار بار از نیکورو و نیز گفت تا عالمیان بدانند که هرگز کید کاید با خواست خداوند غیب‌دان برابر نیاید.»

- ۱ مفعول ۲ صفت بیانی ۳ نهاد ۴ متمم

سخت - قلم چی - ۱۳۹۸

۳ در کدام بیت گروهی هست که دو وابسته‌ی پسین داشته باشد؟

- ۱ هر که دید آن عارض خورشیدوار شد هلال آسا ز مهر او نزار
- ۲ حسود جاه تو در پرده‌ی خجالت باد چو عنکبوت که بر عیب خویش پرده تن است
- ۳ خاموش محتشم که از این نظم گریه خیز روی زمین به اشک جگرگون کباب شد
- ۴ تو چون به نور خورد شمع گیتی افروزی فروغ خویش ز همسایگان دریغ مدار

۴ در ابیات زیر در مجموع چند وابسته پیشین و چند حرف اضافه دیده می‌شود؟

- «چه زرم چو نای هر دم ز نوای شوق او دم؟ که لسان غیب خوش تر بنوازد این نوا را همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی به پیام آشنایی بنوازد آشنا را»

متوسط - قلم چی - ۱۳۹۸

- ۱ دو تا، دو تا ۲ سه تا، سه تا ۳ چهار تا، چهار تا ۴ پنج تا، پنج تا

۵ نقش دستوری گروهی که در ابیات زیر بیش از یک وابسته پسین دارد، کدام است؟

سخت - قلم چی - ۱۳۹۸

«سره‌های سرداران دین بستی چو بر فتراک زین زین سان میفگن بر زمین دنباله فتراک را تا شمع حسن افروختی، پروانه وارم سوختی پرده دری آموختی آن غمزه بی باک را»

- ۱ نهاد   ۲ مسند   ۳ مفعول   ۴ متمم

۶ در میان واژه‌های زیر به ترتیب چند واژه «ساده، وندی، مرکب» وجود دارد؟

ساده - بله - شنیدن - خانه - دستمال - مداد تراش - بچه - کودک - دبستان - هنرمند - دریاچه - رستم - دانشگاه - چهارگوش - ناجوانمرد - چهارراه - کارون - گفت و گو - خودنویس - درست کار

متوسط - تالیفی منتا - ۱۳۹۸

- ۱ ۶-۴-۸   ۲ ۵-۵-۸   ۳ ۷-۴-۷   ۴ ۶-۵-۷

۷ در عبارت زیر چند کلمه «وندی» وجود دارد؟

«در ادب فارسی شاعران و نویسندگان، دل‌پذیرترین و شکوهمندترین تصویرنگاری‌ها را در سروده‌ها و اشعار خویش آورده‌اند»

متوسط - تالیفی منتا - ۱۳۹۸

- ۱ چهار   ۲ پنج   ۳ شش   ۴ هفت

قلمرو فکری (قرابت معنایی)

۸ مفهوم کدام بیت با بقیه متفاوت است؟

متوسط - قلم چی - ۱۳۹۸

- ۱ چو شه در عدل خود نمود سستی
۲ اگر زمانه بنازد ز عدل او نه شگفت
۳ رسم ستم نیست جهان یافتن
۴ ظلم را بندد به جای عدل کار
پدید آمد جهان را تندرستی
که عدل او ز حوادث زمانه را سپر است
ملک به انصاف توان یافتن
عدل را داند به سان ظلم عار

۹ شعر «پیش از تو / هیچ فرمانروایی را ندیده بودم / که پای‌افزاری وصله دار به پا کند / و مَشکی کهنه بر دوش کشد» با

متوسط - قلم چی - ۱۳۹۸

کدام بیت، تناسب مفهومی دارد؟

- ۱ پیش مثالش کند ستاره تواضع
۲ سرو هرچند سرافراز بود در بستان
۳ صراحی بدو گفت: نشنیده‌ای
۴ من پیش تو بر زمین نهم سر
پیش مرادش کند زمانه مدارا
پیش بالای بلند تو فروتن باشد
تواضع ز گردن فرازان نکوست؟
کان پای بر آسمان نهاده

قلمرو زبانی

۱۰ در کدام بیت تعداد وابسته‌های گروه اسمی کمتر است؟

سخت - قلم چی - ۱۳۹۸

- ۱ علی ای همای رحمت تو چه آیتی خدا را
۲ به جز از علی که آرد پسری ابوالعجایب
۳ برو ای گدای مسکین در خانه علی زن
۴ همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی
که به ماسوا فکندی همه سایه هما را
که علم کند به عالم شهدای کربلا را
که نگین پادشاهی دهد از کرم گدا را
به پیام آشنایی بنوازد آشنا را

۱۱) ترتیب تعداد جناس های ناهمسان ابیات زیر در کدام گزینه به درستی ذکر شده است؟

متوسط - تالیفی منتا - ۱۳۹۸

الف) دیده سیر است مرا، جان دلیر است مرا زهره شیر است مرا، زهره تابنده شدم
ب) همه را کار شراب است و مرا کار خراب همه را باده به دست است و مرا باد به دست
ج) زاغی از آنجا که فراغی گزید رخت خود از باغ به راغی کشید

- ۱) دو - سه - چهار   ۲) سه - چهار - دو   ۳) سه - چهار - سه   ۴) دو - یک - سه

قلمرو زبانی

۱۲) در کدام گزینه معنای واژه های نادرست است؟

آسان - تالیفی منتا - ۱۳۹۸

- ۱) عرش: سایه بان   ۲) سیف: شمشیر   ۳) خذلان: درماندگی   ۴) قدس: پاکی

۱۳) ابیات زیر را کدام واژه کامل می کند؟

متوسط - قلم چی - ۱۳۹۸

«دارای تخت، ناصر دین شه که وقت کار بخت جوانش از همه بختی جوان تر است
قصر جلالش از همه قصری ..... نور جمالش از همه نوری عیان تر است»

- ۱) صداقت   ۲) جنود   ۳) رفیع تر   ۴) غبطه

۱۴) چند تا از واژه های قافیۀ ابیات زیر وابسته گروه اسمی هستند و نه هسته؟

سخت - قلم چی - ۱۳۹۸

الف) در مملکت چون غرّش شیران گذشت و رفت این عوعو سگان شما نیز بگذرد
ب) بادی که در زمانه بسی شمع ها بکشت هم بر چراغدان شما نیز بگذرد
ج) زین کاروانسرای بسی کاروان گذشت ناچار، کاروان شما نیز بگذرد
د) ای مفتخر به طالع مسعود خویشتن تأثیر اختران شما نیز بگذرد
ه) بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم تا سختی کمان شما نیز بگذرد

- ۱) دو تا   ۲) سه تا   ۳) چهار تا   ۴) هر پنج تا

۱۵) در ابیات زیر چند گروه اسمی هست که دو مضاف الیه داشته باشد؟

سخت - قلم چی - ۱۳۹۸

«بدنامی حیات دو روزی نبود بیش آن هم کلیم، با تو بگویم چه سان گذشت:
یک روز صرف بستن دل شد به این و آن روز دگر به کندن دل زین و زان گذشت»

- ۱) یکی   ۲) دو تا   ۳) سه تا   ۴) چهار تا

۱۶) واژه های «شفق» و «حضیض» به ترتیب چه معنایی دارند؟

آسان - قلم چی - ۱۳۹۸

- ۱) سپیده صبح - فرود   ۲) سپیده صبح - اوج
۳) سرخی افق پس از غروب آفتاب - اوج   ۴) سرخی افق پس از غروب آفتاب - فرود

۱۷) درباره ی معنا و کاربرد واژه ی «نیست» در مصراع زیر توضیح دهید.

هیچ ستاره نیست که وام دار نگاه تو نیست.

متوسط - تمرین های کتاب - ۴۲

۱۸ اجزای جمله‌ی زیر را مطابق نمودار مشخص کنید.

وسعت تو را چگونه در سخن تنگمایه بگنجانم؟

جمله

← فعل ( )	}
← متمم ( )	
← مفعول ( )	
← نهاد ( )	

متوسط - تمرین های کتاب - ۶۶

قلمرو ادبی (آرایه های ادبی)

۱۹ با توجه به سروده‌ی زیر:

شعر سپید من، رو سیاه ماند / ۱
که در فضای تو به بی وزنی ۲ افتاد.

الف) قسمت های مشخص شده، به ترتیب، در بردارنده‌ی آرایه های ..... ۱ ..... و ..... ۲ ..... هستند.

ب) چرا شاعر، شعرش را «سپید» نامیده است؟

متوسط - تمرین های کتاب - ۶۷

قلمرو زبانی

۲۰ در شعر زیر، آرایه ها را مشخص نمایید.

دری که به باغ بینش ما گشودی / هزار بار خیبری تر است / مرحبا به بازوان اندیشه و کردار تو.

متوسط - تمرین های کتاب - ۶۷

۲۱ از هر بند، آرایه ادبی خواسته شده را پیدا کنید.

الف) تو آن بلندترین هر می که فرعون تخیل می تواند ساخت.

تشبیه:

ب) چگونه می توان به شمشیری، دریایی را شکافت؟

استعاره:

پ) شعر سپید من، رو سیاه ماند / که در فضای تو، به بی وزنی افتاد

تشخیص:

سخت - تالیفی منتا - ۱۳۹۷

۲۲ در بند زیر، تشبیه ها را مشخص کنید.

«در اُحد / که گل بوسه زخم ها / تنت را دشت شقایق کرده بود / مگر از کدام باده مهر، مست بودی / که با تازیانه هشتاد زخم

/ بر خود حد زدی؟»

سخت - تالیفی منتا - ۱۳۹۷

قلمرو ادبی (آرایه های ادبی)

۲۳ در بند زیر، کدام واژه ایهام تناسب دارد؟ چرا؟

«دری که باغ بینش ما گشوده ای / هزار بار خیبری تر است / مرحبا به بازوان اندیشه و کردار تو!»

سخت - تالیفی منتا - ۱۳۹۷

۲۴) آرایهٔ ادبی «مراعات نظیر» را در هر بند مشخص کنید.

الف) تو، آن بلندترین هرمی / که فرعون تخیل می‌تواند ساخت

ب) در اُحد که گل بوسه زخم‌ها / تنت را دشت شقایق کرده بود / مگر از کدام بادهٔ مهر، مست بودی / که با تازیانهٔ هشتاد زخم / بر خود حد زدی؟

پ) شعر سپید من، رو سیاه ماند / که در فضای تو، / به بی‌وزنی افتاد / هرچند کلام از تو وزن می‌گیرد
سخت - تالیفی منتا - ۱۳۹۷

۲۵) در هر بند، یک غلط املائی وجود دارد؛ آن را پیدا و اصلاح کنید.

الف) چگونه شمشیری زهر آگین / پیشانی بلند تو / این کتاب خداوند را / از هم می‌گشاید؟ (.....)

ب) هنگام که مهتاب آفتاب / به خانهٔ یتیم‌کان بیوه‌زنی تاییدی / و سولت حیدری را / دست مایهٔ شادی کودکانه‌شان کردی (.....)

پ) در اُهد / که گل بوسهٔ زخم‌ها / تنت را دشت شقایق کرده بود (.....)

ت) دری که باغ بینش ما گشوده‌ای / هزار بار خیبری تر است / مرهبا به بازوان اندیشه و کردار تو! (.....)
متوسط - تالیفی منتا - ۱۳۹۷

۲۶) در هر بند، یک غلط املائی وجود دارد؛ آن را پیدا و اصلاح کنید.

الف) از تو در شگفت هم نمی‌توانم بود / که دیدن بزرگی‌ات را / چشم کوچک من بصند نه نیست. (.....)

ب) تو آن بلندترین حرمی / که فرعون تخیل می‌تواند ساخت (.....)

پ) پیش از تو هیچ فرمانروا را ندیده بودم / که پای افزاری وسله‌دار به پا کند (.....)

ت) و مشکی کهنه بر دوش کشد / و برده‌گان را برادر باشد (.....)

متوسط - تالیفی منتا - ۱۳۹۷

۲۷) با توجه به معنی، املائی درست هر واژه را انتخاب کنید.

الف) پارهٔ پارچه: ۱ - وسله ۲ - وصله

ب) مجازات شرعی ۱ - حد ۲ - هد

پ) شگفتی ۱ - تحیر ۲ - تهیر

ت) حاکم ۱ - آمل ۲ - عامل

متوسط - تالیفی منتا - ۱۳۹۷

۲۸) هر یک از واژه‌های ستون «الف» را به معنی آن در ستون «ب» وصل کنید.

الف	ب
پای‌افزار	محدود
تنگ‌مایه	آواز مهیب
هرا	تعجب
تحیر	خاندان
تبار	کفش

متوسط - تالیفی منتا - ۱۳۹۷

پاسخنامه تشریحی

- ۱) «گزاردن» به معنای به جای آوردن در ترکیباتی چون: نماز گزار، شکر گزار، احترام گزار و... کاربرد دارد.
 ۲) «گذاردن» به معنای نهادن و وضع کردن در ترکیباتی چون قانون گذار، شرایط گذار، چیزی را در جایی گذاردن یا گذاشتن و...
 ۳) در عبارت سؤال «قصه» مفعول است که ساختاری ساده دارد.

نیکو خو ← مرکب (نهاد)، نیکو خو ← مرکب (متمم)
 عالمیان ← وندی (نهاد)، غیب دان ← مرکب (صفت)

۳) آن عارض خورشیدوار / مهر او
 وابسته پیشین هسته وابسته پسین / هسته وابسته پسین

حسود جاه تو / هسته وابسته پسین وابسته پسین
 عیب خویش / هسته وابسته پسین
 پرده خجالت / هسته وابسته پسین
 این نظم گریه خیز / وابسته پیشین هسته وابسته پسین
 روی زمین / هسته وابسته پسین
 اشک جگرگون / هسته وابسته پسین

نور خرد / هسته وابسته پسین
 شمع گیتی / هسته وابسته پسین
 فروغ خویش / هسته وابسته پسین
 وابسته پیشین (صفت مبهم)

- ۴) چه زخم چو نای هر دم ز نوای شوق او دم؟ / که لسان غیب خوش تر بنوازد این نوا را
 حرف اضافه / حرف اضافه
 وابسته پیشین (صفت اشاره)

نکته: «چو» باید در معنای شباهت باشد تا به عنوان حرف اضافه محسوب شود.

همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی / به پیام آشنایی بنوازد آشنا را
 حرف اضافه / حرف اضافه
 وابسته پیشین (صفت مبهم) / وابسته پیشین (صفت اشاره)

۴ حرف اضافه ← چون (در معنای مثل و مانند) - ز - در - به

۴ وابسته پیشین ← هر - همه - این - این

۵) ابتدا گروه‌های اسمی را مشخص می‌کنیم.

«سره‌ای سرداران دین» - «فتراک زین» - «دنباله فتراک» - «شمع حُسن» - «غمزه بی‌باک»

سره‌ای سرداران دین است که بیش از یک وابسته پسین دارد و نقش هسته آن مفعول است. سره‌ای سرداران دین را بستی و ...

۶) واژه‌های ساده: ساده - بله - خانه - بچه - کودک - دبستان - رستم - کارون

واژه‌های وندی: شنیدن - هنرمند - دریاچه - دانشگاه

واژه‌های مرکب: دستمال - مداد تراش - چهار گوش - چهارراه - خود نویس - درستکار

۷) واژه‌های وندی: فارس + ی / شاعر + ان / نویسنده + ان / شکوه + مند + تر / سرود + ه + ها

۸) مفهوم گزینه‌های مرتبط «برقراری عدل و انصاف» است مفهوم بیت گزینه «۴» ظلم کردن به جای عدالت ورزی

است.

۹) در شعر صورت سؤال، به ساده زیستی و تواضع و فروتنی علی (ع) اشاره شده است و در گزینه «۳»،

نیز همین مفهوم آمده است: تواضع و فروتنی، از انسان‌های شریف و سرافراز نیکوتر است. تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: ستاره و زمانه در برابر زیبایی و مراد او، تواضع و مدارا می‌کند.

گزینه «۲»: قد و قامت معشوق، زیباتر از بالای سرو است.

گزینه «۴»: تواضع کردن در برابر پای‌ی که بر آسمان گام نهاده است.

۱۵ ۱ ۲ ۳ ۴ در این بیت ۳ وابسته دیده می‌شود؛ ولی در گزینه‌های ۱ و ۳، ۴ وابسته و در گزینه ۴، ۶ وابسته دیده می‌شود.

(۱)

همای رحمت / چه آیتی / همه سایه هما
وابسته پسین و وابسته پیشین و وابسته پیشین و وابسته پسین
(مضاف الیه) (صفت پرستشی) (صفت مبهم) (مضاف الیه)

(۲)

پسری ابوالعجایب / شهدای کربلا

وابسته پسین و وابسته پسین و وابسته پسین
(ی نکره) (صفت بیانی) (مضاف الیه)

(۳)

گدای مسکین / در خانه علی / نگین پادشاهی
هسته و وابسته پسین هسته و وابسته پسین و وابسته پسین و وابسته پسین
(صفت) (مضاف الیه) (مضاف الیه) (مضاف الیه)

(۴)

همه شب / این امید / نسیم صبحگاه ی / پیام آشنا یی
وابسته پیشین هسته و وابسته پیشین هسته و وابسته پسین و وابسته پسین و وابسته پسین و وابسته پسین
(صفت مبهم) (صفت اشاره) (مضاف الیه) (ی نکره) (مضاف الیه) (ی نکره)

نکته برای گزینه ۱: «ی» در آیتی مخفف فعل «هستی» است. پس «ی» نکره نمی‌باشد.

نکته برای گزینه ۳: «ی» در نگین پادشاهی «ی» نسبت است.

۱۱ ۱ ۲ ۳ ۴ الف) سیر و شیر / زهره و زهره

ب) شراب و خراب / باد و باده / دست و است

ج) زاغ و باغ / باغ و راغ / راغ و فراغ / زاغ و راغ

(راغ به معنای سبزه زار)

۱۲ ۱ ۲ ۳ ۴ «عرش» به معنای فلک‌الافلاک و طبقه فوقانی آسمان است.

۱۳ ۱ ۲ ۳ ۴ در این گونه سؤالات باید به معنای ابیات دقت کرد و مناسب‌ترین واژه از نظر معنایی را انتخاب کرد. توجه

شود این سؤالات شعر حفظی نمی‌باشند. با توجه به معنی بیت واژه رفیع‌تر به معنای بلندتر واژه مناسبی است.

۱۴ ۱ ۲ ۳ ۴ در سه بیت واژه قافیۀ وابسته و از نوع مضاف الیه است.

این عوعو سگان شما نیز بگذرد / هم بر چراغدان شما نیز بگذرد
مضاف الیه / متمم

تا سختی کمان شما نیز بگذرد
مضاف الیه

۱۵) ۱ ۲ ۳ ۴ تمام گروه‌های اسمی دو بیت و وابسته‌های آن:

بدنامی حیات / دو روز / یک روز
مضاف الیه / صفت شمارشی / صفت شمارشی

صرف بستن دل / روز دگر / کندن دل
مضاف الیه مضاف الیه / صفت مبهم / مضاف الیه

۱۶) ۱ ۲ ۳ ۴ «حُضیض» در معنای فرود، پست، پستی، جای پست در زمین یا پایین کوه.

«شفق» در معنای سرخی افق نزدیک غروب آفتاب.

۱۷) نیست اول در معنای وجود ندارد و غیراسنادی است ولی نیست دوم در معنای نباشد و اسنادی است.

۱۸) من (نهاد) - وسعت تو را (مفعول) - در سخن تنگ مایه (متمم) - بگنجانم (فعل)

۱۹) الف) قسمت‌های مشخص شده، به ترتیب، در بردارنده‌ی آرایه‌های کنایه و ایهام هستند.

ب) زیرا وزن ندارد و جای قافیه‌ها نامشخص است.

۲۰) در گشودن کنایه از آگاهی دادن / باغ بینش: تشبیه / تلمیح به جنگ خیبر / بزوان اندیشه و کردار: تشخیص و استعاره

۲۱) الف) تو به هرم / تخیل به فرعون

ب) دریا استعاره از پیشانی حضرت علی(ع)

پ) روسیاه ماندن شعر

۲۲) ۱ - بوسه به گل / ۲ - زخم به بوسه / ۳ - تن به دشت شقایق / ۴ - مهر به باده / ۵ - زخم به تازیانه

۲۳) مرحبا: ۱ - آفرین ۲ - نام پهلوان خیبری (مرحب) که با «خیبر» تناسب دارد.

۲۴) الف) هرم - فرعون / ب) باده - مست - تازیانه - حد / پ) شعر - سپید - سیاه - وزن - کلام - بی‌وزنی

۲۵) الف) زهر آگین ← زهر آگین / ب) سولت ← صولت / پ) اُهد ← اُحد / ت) مرهبا ← مرحبا

۲۶) الف) بسنده ← بسنده / ب) حرم ← هرم / پ) وسله‌دار ← وسله‌دار / برده‌گان ← بردگان

۲۷) الف) وصله / ب) حد / پ) تحیر / ت) عامل

۲۸) پای‌افزار: کفش / تنگ‌مایه: محدود / هرا: آواز مهیب / تحیر: تعجب / تبار: خاندان

پاسخنامه کلیدی

۱	۱	۲	۳	۴
۲	۱	۲	۳	۴
۳	۱	۲	۳	۴
۴	۱	۲	۳	۴

۵	۱	۲	۳	۴
۶	۱	۲	۳	۴
۷	۱	۲	۳	۴
۸	۱	۲	۳	۴

۹	۱	۲	۳	۴
۱۰	۱	۲	۳	۴
۱۱	۱	۲	۳	۴
۱۲	۱	۲	۳	۴

۱۳	۱	۲	۳	۴
۱۴	۱	۲	۳	۴
۱۵	۱	۲	۳	۴
۱۶	۱	۲	۳	۴